

Janko Mlakar: Izbrani planinski spisi, I. zvezek; Ljubljana 1938; založilo Slovensko planinsko društvo, str. 288.

Hudomušni Janko, ki je v svojih prvih planinskih spisih v Planinskem vestniku tako skrbno skrival njihovega očeta pod pusto značko J. M., se je zdaj »čitateljem vseh treh spolov predstavil ne le v sliki, ampak tudi v besedi«. V prvem delu svojih Izbranih spisov, ki bodo po dosedanjih napovedih obsegali tri zvezke, nam za uvod podaja svoj življenjepis. Pisatelju se pozna, da dobro ve za najnovejše zahteve dobrega življenjepisa — ne navaja namreč samo golih zunanjih dogodkov, ampak poskuša odgrniti tudi avtorjevo notranjost in njegov značaj.

Ze ta uvod te spravi v dobro voljo, isto in še več pa doseže posrečen sestavek: Nekaj iz morfologije in biologije planincev, v katerem s prav svojevrstno hudomušnostjo biča napake in izrodke planincev. Tovrstne obdelave se je svoj čas lotil s precejšnjim uspehom Jakob Alešovec v svojih Ljubljanskih slikah. Reči moram, da Mlakarjeva satira prav nič ne zaostaja za Alešovčevo. Zlasti okrca planinske vriskače, dihurje, voluharje, smučarje, grabeže in gole planince, bolj prizanesljiv je navadnim planincem, planinskim plazilcem, skakačem in bolham.

Po teh uvodnih poglavjih se šele začno pravi Izbrani spisi, v katerih Mlakarjeva dovtipnost in hudomušnost za spoznanje pade, pisatelj pa vendarle vzdrži bralca s posameznimi posrečenimi domislicami prav do konca v dobri volji. Zlasti je močan pri opisovanju kake planinske družbe; takrat ne štedi s humorjem in z zabavljico nikomur ne prizanaša.

Mlakar je izbral svoje spise po »vsebinu«, kot pravi sam v uvodu in opombah, ali bolje po gorskih skupinah, ki jih opisuje, in ne po časovni zapovednosti. V tem prvem zvezku so prišli na vrsto opisi vseh tur po domačih planinah, od tujih vrhov pa Visoke Ture in Zillertalske Alpe. Nekajkrat je moral združiti v en sestavek po več opisov iste ture, ponekod je bila potrebna občutna predelava, tako da nekateri sestavki niso več samo goli ponatisi, ampak čisto novi spisi.

Črtica »Hribolazec«, prva med vrstnicami, je opis nebogljene, a vendar pogumne hoje na Šmarno goro leta 1885. in na Stol v letu 1891. Leta 1893. je bil hudomušni Janko v odlični družbi »Prvikrat na Triglavu«, kjer so marsikatero posrečeno uganili. Na Prisojniku je bil leta 1927. s »planinskim invalidom«, poljčanskim župnikom, Lojzetom Cilenškom. Leta 1902. je z vodnikom Korobidljem oblezel »Jalovec in Razor«. V tem spisu ugotovi domače ime »Suhi plaz« za Škrlatico. Isto leto je v prijetni družbi obiskal tudi »Mangart«. Doživeto je popisana pot na »Škrbino« in »Od Bogatina do Podrte gore«. Prav posrečeni pa so sestavki pod širšim naslovom »Mesečnik v planinah«, kjer je glavni junak Mlakarjeve porednosti že omenjeni poljčanski vseznal. Pod naslovom »Moje zimske ture« je opisal zlasti pot na Stol, Begunjščico in na Triglav. Zelo posrečena in duhovita je okvirna humoreska »Janko med fotografiji«. S tem pa so končani opisi poti po domačih gorah. V Visokih Turah je obiskal Grossglockner, na Sonnblicku ugotavljal, po kakšnih napevih planinci smrče, plezal na negostoljubno Hochalmspitze, se skoraj izgubil na Siesbachhornu, se slikal na Hochgallu, počival na Velikem Venedigerju in

premagal celo dolgo časa neuklonljivo Dreiherrnspitze. V Zillertalskih Alpah je šel gledat meglo na Eisbrückjoch, potipat drog na Hochfeilerju, se sončit na Olperer, uganjat svoje vragolije na Schönbichlerhorn in zgubiti klobuk na Schwarzenstein.

Tako vihra Mlakar kot planinska burja po tujih planinah, nazadnje pa se vrača v svoj »tuscolum« ob Bohinjskem jezeru, kjer se omehča ob misli, da je povsod lepo, da pa je vendarle doma najlepše.

Pisanje je prijetno in zabavno, brez posebnih miselnih globin, povsod so ocvirki, ki te spravijo v pristrčen smeh, le opisi poti so včasih malce premegleni in razvlečeni.

Škoda pa je, da je urednik Izbranih spisov premalo pazil na slovenščino in slovnico. Vsaj seznam tiskarskih napak, ki jih je precej, naj bi pridejal na koncu knjige. V prihodnje pa naj se varuje tudi takih pregreh kot so: podam se, na z listjem, izgrešim, dopadem se, z v skalo, lezti, solnce, izgledam, eden z drugim, pljučim, razločnejše, višje (namesto prislovne rabe: razločnejše, višje), izpodtika in podobnega.

Priložene fotografije opisanih gora so čudno meglene in blede, nobene prave lepote, izrazitosti in izdelanosti ni v njih. Mogoče je tega kriv papir. Zunanja oprema tudi ni kaj posebnega.

Janko Moder.

Francè Stelè: Monumenta artis Slovenicae. Slikarstvo baroka in romantike. Akademsko založba, Ljubljana 1938. Str. 56, sl. 95. Tekstu, ki je slovensko-francoski, so dodane opazke, seznam slik, važnejših krajev in predmetov, umetnikov in kazalo.

Od štirih zvezkov, ki so naznačeni v programu, sta doslej izšla prva dva tega reprezentativnega in monumentalnega dela. V prvem je avtor obdelal naše srednjeveško stensko slikarstvo, v drugem, letošnjem, pa nas seznani z drugo dobo razcveta naše umetnosti, z dobo baroka in romantike.

Vsebinsko razdeli avtor v pet poglavij: I. Slikarstvo XVII. stoletja; II. Vloga tujih slikarjev; III. Baročno oltarno slikarstvo; IV. Iluzionistično slikarstvo; V. Doba klasicizma in romantike.

Za slovensko umetnostno zgodovino pomeni 17. stoletje izrazito prehodno dobo. Dve važni zgodovinski dejstvi — reformacija in ustanovitev Akademije operosorum ob koncu stoletja — tvorita okvir za ne posebno razgiban umetnostni razvoj. Dve skupini umetnikov sta v tem času važni. Prva se zbere okrog škofa Hrena, druga pa na Vogenšperku v Valvazorjevi grafični delavnici. Dočim prevladuje v prvi polovici stoletja še severnjaški umetnostni okus, se v drugem polstoletju izvrši preorientacija na jug. Naše izobraženstvo, ki študira na italijanskih univerzah, prinese s seboj novo italijansko umetnostno prepričanje, ki najde stvaren izraz v ustanovitvi Akademije operosorum v Ljubljani 1693 l., obenem pa postane Ljubljana poleg Gradca najvažnejše središče za pospeševanje zmagovite baročne umetnosti.

Dočim se giblje okus širših plasti na povprečni stopnji provincializma, je umetnostni nazor našega izobraženstva, šolan ob italijanski estetiki, na dovolj visoki gladini. Razmeroma nizka vrednost naše sodobne umetnosti jih ne more zadovoljiti, zato se obrnejo na tedanjo zakladnico visoke umet-